

De viering van de eerste dag van de week (11) De dienst van het Woord

Hoe vieren wij in de Protestantse gemeente van Bovensmilde de eredienst en waarom doen we het zo? Het is van tijd tot tijd goed die vraag te stellen en opnieuw de achtergrond van onze traditie en gewoontes en toe te lichten en zo nodig uit te leggen.

We vervolgen de Dienst van het Woord. In de protestantse eredienst gelden de lezing uit de heilige Schrift, de uitleg en verkondiging daarbij – naast de viering van het heilig Avondmaal - als het hoogtepunt van de samenkomst. De Bijbel is de bron waaruit we putten. Daarbij wil ik eerst stilstaan bij de vraag hoe we zo dicht mogelijk bij die bron kunnen komen en blijven of wel de vraag: Welke vertaling gebruiken we? Het Oude Testament is geschreven in het Hebreeuws en voor een klein gedeelte in het Aramees – de taal die Jezus sprak. Het Nieuwe Testament is geschreven in het Grieks; niet het klassieke Grieks zoals men dat in Griekenland sprak, maar een vereenvoudigde versie ervan. De taal namelijk die als handelstaal in Jezus' tijd werd gebruikt. Het probleem met vertalen is dat veel woorden uit de grondtalen meerdere betekenissen kunnen hebben en dat eveneens geldt voor de Nederlandse woorden waarin zij worden overgezet. Er moet dus gekozen worden en daarom gaat deze stelregel op: "vertalen is interpreteren". Sinds 2004 is in onze kerk de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) de gangbare vertaling. De NBG-vertaling van 1951 was hoognodig aan vervanging toe, want voor met name de jongere generaties was deze vertaling minder of zelfs onbegrijpelijk geworden. De vertalers van het Nederlands Bijbelgenootschap hadden bij deze nieuwe vertaling een grote toegankelijkheid hoog in het vaandel staan, maar zijn m.i. daarin te ver doorgeschooten. Het evenwicht tussen de grondtaal (wat staat er) en de doeltaal (het Nederlands) is ten behoeve van de laatste uit balans geraakt. Het levert voor de hoorders wel een gemakkelijk te volgen vertaling op, maar het zicht op wat de bijbelschrijvers eigenlijk bedoelden te zeggen wordt er vaak door verduisterd. Het spraakgebruik is bovendien in sommige gedeelten sterk vervlakt, wat niet in overeenstemming is met de hoogontwikkelde stijl van de schrijvers. Vertalingen die dichter bij de grondtekst blijven zijn bijvoorbeeld de Herziene Statenvertaling (2010) en de Naardense Bijbel van Pieter Oussoren (2004/2014). Het nadeel van dergelijke vertalingen is echter weer dat deze in het Nederlands moeilijker te volgen zinnen oplevert. Waarom heeft de Nieuwe Bijbelvertaling het, ondanks alle kritiek die er van meet af aan door vele bijbelgeleerden van naam al op was geuit, het dan toch tot "kanselbijbel" (dus tot officieel goedgekeurde vertaling in de eredienst) geschopt? Daarin speelden andere motieven mee dan alleen de oprechte wens tot een eigentijdse, maar wel betrouwbare vertaling te komen. Commerciële belangen, kerkpolitieke overwegingen en een richtingenstrijd onder theologen speelden daarin eveneens een rol. De commissie die de synode zelf had aangesteld om de NBV te beproeven, stelde voor te wachten op een herziening van de vertaling alvorens er goedkeuring aan te verlenen. De synode schoof haar advies echter aan de kant en promoveerde de NBV tot kanselbijbel.

De Bijbel is geen gemakkelijk boek om te lezen, hoe "gewoon" we deze ook proberen te vertalen. Kinderbijbels, Het Boek, De Bijbel in Gewone Taal, Het verhaal gaat en zovele andere na-vertellingen kunnen ons zeker behulpzaam zijn om dichter bij het Woord te komen. Laten we in de eredienst echter klare wijn schenken: proberen zo dicht mogelijk bij wat er geschreven staat te blijven. Dat is tenslotte de bron waaruit we worden gevoed! En voor de nodige toelichting en uitleg is de dienaar van het Woord immers ingehuurd? De beamer maakt het nu bovendien mogelijk elke gewenste vertaling in de dienst mee te laten lezen. Ik maak zelf daarom vaak gebruik van de Willibrordvertaling (1995) die net als de NBV gemakkelijk in het gehoor ligt, maar ook dichtbij de grondtaal blijft en stijlgevoelig is. En ondertussen maar wachten op de beloofde herziening van de NBV-vertaling. Dat duurt nog wel een paar jaar en dan maar hopen dat die de toets der kritiek kan doorstaan...

Ds. Gert Wybe van der Werff